

1a. Svend Åge Madsen: Ung kvinde som betragter et kranium

Novellen er fra antologien 9x9x9 Tekster (2017), der er udgivet i forbindelse med en kunstudstilling på Statens Museum for Kunst, hvor bl.a. maleriet *Ung kvinde som betragter et kranium* indgik. Svend Åge Madsen (f. 1939) er dansk forfatter.

Goddag.

Jeg hedder Birgit Fegge-Hansen. Egentlig læser jeg kunsthistorie, jobbet som kustode her fik jeg på en lidt usædvanlig måde. Min vejleder gik til én fra museet som hun kender fra sin studietid og fortalte, at jeg vil skrive speciale om Alessandro

⁵ Casolanis¹ billede *Ung kvinde som betragter et kranium*². I de sidste ni måneder har jeg nu betragtet billedet, forsøgt at leve mig ind i det. Selvfølgelig ser jeg indimellem på de andre billeder. Og en smule efter de gæster der kommer forbi. Men langt det meste af tiden ser jeg på den unge kvinde, der jo stammer fra en tid hvor man fandt det vigtigt at holde sig døden for øje: Memento mori. Husk at du skal dø.

¹⁰ Dybest set kan man sige at der dagen lang befinder sig en moderne opstilling her i rummet: *En ung kvinde der betragter en ung kvinde som betragter et kranium*.

Selvfølgelig er jeg interesseret i billedet. Men det der virkelig optager mig er: Hvad sker der med én, når man i lang tid forsøger at leve sig ind i et bestemt billede?

Efter at jeg hele dagen har stirret på den unge kvinde, tager jeg hjem og skriver de
¹⁵ tanker ned jeg har gjort mig i dagens løb som noter til mit speciale. Selvfølgelig har jeg et par kopier af billedet derhjemme, men jeg behøver ikke at kigge på dem, for det rigtige billede står efterhånden så stærkt for øjnene at jeg ser det for mig, uanset om jeg har øjnene åbne eller lukkede. Det indgår i mine drømme, det dukker upåkaldt op når jeg står og laver mad, når jeg klæder om, når jeg er på vej herhen. Jeg har et værelse lige i
²⁰ nærheden.

Selv nu hvor jeg taler til jer findes billedet mellem jer og mig. Som et slags altid nærværende efterbillede.

Undertiden begynder det at bevæge sig. Kvinden drejer hovedet eller flytter armen så hun ser kraniet fra en lidt anden vinkel. Det er også sket at hun er begyndt at tale. Det
²⁵ var ikke så tydeligt at jeg kunne opfatte hvad hun sagde, ikke engang om det var på dansk eller italiensk, men jeg kan stadig huske hendes lidt mørke stemme.

Især når jeg møder op om morgenen må jeg somme tider undre mig over at billedet har ændret sig lidt. Må lige vænne mig til at det vil mig noget nyt.

¹ Alessandro Casolani: italiensk maler (1552-1606).

² *Ung kvinde som betragter et kranium*: maleri (1567-1591), vedlagt eksamensopgaven som tekst 1b.

Selvfølgelig har jeg forsøgt at forestille mig hvad der sker efter det øjeblik som
30 maleriet har fastfrosset. Lægger hun kraniet fra sig? Tager hun sin bedekrans, beder hun
en bøn? Måske for den afdøde? Eller kaster hun sig ud i hverdagen?

Er det bare et tilfældigt kranium hun står med, eller stammer det fra en person hun
har kendt? Dør hun som ung eller blir hun gammel? For naturligvis er hun selv blevet til
et kranium der måske forlængst er smuldret, det er trods alt mindst firehundrede og
35 femogtyve år siden billedet blev malet.

Og jeg er gået den anden vej i tiden. Hvordan er hun havnet i denne situation? Har
hun haft behov for at fastholde sin egen dødelighed?

Jeg har forsøgt at 'klæde kraniet på' så at sige. Jeg er overbevist om at det er en
mand, en ældre mand. Tænderne, den underlige tot hår. Hvorfra den så kommer. Kranier
40 plejer jo ikke at være behåret. Hendes far? Hendes alt for tidligt afdøde ven?

Det var ikke helt sandt hvad jeg fortalte om at skrive speciale. Jeg lider af dødsangst.

Jeg plejer ikke at tale om det, men...

Der er ganske mange der har denne lidelse, en eksistentiel angst der kan give
voldsom hjertebanken, svedeture, svimmelhed. Så indgribende at jeg ikke kan skrive
45 speciale.

Jeg havde en ven. En medstuderende som jeg holdt virkelig meget af. Men på et
tidspunkt blev jeg bange for at han skulle dø fra mig. Når jeg var sammen med ham,
begyndte jeg at forestille mig ham som død. Uundgåeligt. Vi måtte holde op. Det er ikke
let at elske når man føler det er et kranium man kærtegner.

50 Det sker en gang imellem at han kommer forbi, han ved jo at jeg arbejder her. Men
han går igen, inden jeg begynder at græde fordi jeg ser hans afpillede ans... Min
terapeut har hjulpet mig noget, men angsten er ikke forsvundet. Dødsforestillingerne.
Han siger at jeg kun kan komme videre ved at konfrontere det som jeg frygter.

Derfor gik jeg til min vejleder med historien om at jeg vil skrive om Casolanis billede.
55 Derfor sidder jeg her dag ud og dag ind. Derfor forsøger jeg at se døden i øjnene. Eller i
øjnehulerne.

Uden at min angst er forsvundet.

Men nu i morges da jeg var på vej her til museet, skete der noget. Det er derfor jeg
fortæller jer det her. Jeg stødte ind i en mand på Fredensbro³.

60 Manden jeg stødte ind i var ham. Ham som jeg dagligt har forsøgt at klæde på, give
kød og ansigtsudtryk. Jeg var overhovedet ikke i tvivl, skulle jeg ikke genkende det

³ *Fredensbro*: dæmning over Sortedamssøen i København. Den forbinder Nørrebro og Indre By.

ansigt som jeg har forsøgt at komme overens med i trekvart år? Selv tandstillingen, den manglende fortand og den besynderlige hårtot var på plads.

"Kender du historien om Døden i Samarra⁴?" spurgte han.

65 Næsten inden jeg forbløffet havde rystet på hovedet, begyndte den gamle mand at fortælle:

"Der var en købmand i Bagdad⁵ som sendte sin tjener på torvet for at købe forråd, men lidt efter kom tjeneren tilbage, bleg og skælvende og sagde: 'Herre, da jeg stod henne på torvet, var der en kvinde i skaren der berørte mig, og da jeg vendte mig om, så
70 jeg det var døden der rørte ved mig. Hun så på mig og truede ad mig. Derfor – lån mig din hest så jeg kan ride bort fra denne by og undfly min skæbne. Jeg vil drage til Samarra; der vil døden ikke finde mig.'

Købmanden lånte ham sin hest, og tjeneren kastede sig på den, jog sporerne i dens sider og sprængte af sted, bort fra byen, så hurtigt hesten kunne bære ham.

75 Derpå gik købmanden ned på torvet, og da han så døden stå i skaren, henvendte han sig til hende og sagde: 'Hvorfor truede du ad min tjener da du så ham i morges?' 'Jeg truede ikke,' svarede døden, 'jeg hævede kun min hånd i forbavselse. Jeg undrede mig over at se ham i Bagdad, for i aften skal jeg træffe ham i Samarra.'"

Manden så indtrængende på mig som vi stod der midt på Fredensbro. "Så det
80 hjælper ikke at flygte fra den?" spurgte jeg.

"Det hjælper ikke-at-flygte," sagde han. "Havde tjeneren undladt at springe til hest og flygte hals over hoved, ville døden ikke have mødt ham. Ikke ved den lejlighed i hvert fald. Før eller senere var det jo nok sket."

Vi skiltes – nogle af jer vil måske tro at det er min fantasi der har spillet mig et puds.
85 Men jeg forsikrer jer, han var der virkelig. Og han fortalte den underlige historie.

Da jeg kom frem til museet så jeg straks at billedet igen havde ændret sig en smule. Det var kun ganske lidt, men jeg kender det jo så godt at jeg bemærker forskellen. Kraniet kiggede direkte på mig. Det kiggede med begær. Eller med misundelse, er nok
90 rigtigere. Misundelse over at jeg er i live. Sådan at der opstod en ny situation. Forbindelsen var opnået, det var blevet til: Et kranium som med vemod betragter en levende kvinde der betragter en ung kvinde som betragter et kranium.

For en time siden kom min tidligere ven forbi. Endnu en gang. Han var solbrændt. Han smilede med sine smukke læber, så på mig med sine varme øjne. Og blinkede da han bemærkede at jeg ikke gyste over at se ham.

⁴ Samarra: en by i Irak.

⁵ Bagdad: hovedstaden i Irak.

1b. Ung kvinde som betragter et kranium

Maleri fra 1567-1591 af den italienske kunstner Alessandro Casolani (1552-1606).

